

Mən bu zamana sığmazam

Zirvəyə doğru: İlyas - ilahi qüvvə, köməyə gələn

(əvvəli qəzetin
ötən saylarında)

Masallının Qodman sovetliyindən bir nəfər saç-saqqalını səliqəyə saldırıb çıxarkən, SƏDM əməkdaşları onu saxlayıb, xidmətə görə dələk Səfərin ondan nə qədər pul aldığını soruşduqda, - "Bir manat pul verdim, artığını da qaytarmadı", - deyə cavab verir. Toplanmış material üzrə CM-nin 154-cü maddəsinin 1-ci hissəsi ilə cinayət işi başlanır. Dələk Səfər zərərçəkmiş qiymətdə 35 qəpik aldatdığına görə, ona həmin maddə ilə ittiham elan olunmaqla, iş baxılması üçün məhkəməyə göndərilir və dələk Səfərin qapısı bağlı qalır

"Aktuallığı" nəzərə alınaraq dələk Səfərin CM-nin 154-cü maddəsinin 1-ci hissəsi ilə təqsirləndirilməsinə dair cinayət işinin məhkəmə baxışında dövlət ittihamının müdafiəsi rayon prokurorunun köməkçisi kimi, mənə tapşırılmışdı.

Məhkəmə iclasındakı ifadələr-dən:

SƏDM əməkdaşı:

- Daxil olmuş əməliyyat məlumatı əsasında Səfərin yanından çıxan zərərçəkmiş saxlayıb, xidmət üçün ondan nə qədər pul aldığını soruşduqda, 1 manat verdiyini bildirdi. Mütəxəssis rəyinə əsasən Səfər zərərçəkmiş qiymətdə 35 qəpik aldatmışdı.

Zərərçəkmiş:

- Mən saçıma və üzümə qulluğa görə Səfərə 1 manat pul verdim. O, pulun artığını qaytarmadı.

Müttəhim Səfər:

- Mənim hesabım düz aparılmayıb. Zərərçəkmişin saçına və üzünə qulluq etdikdən sonra, onun biğını düzəldib, burun tükərlərini də almışam. Bu da 8 qəpik edir.

Zərərçəkmiş:

- Sən yalan danışırısan. Mən biğımı həmişə özüm düzəldirəm.

Müttəhim:

- Mən zərərçəkmişin üzünə "Krasnı Moskva" duxisi vurmuşam ki, bu da 6 qəpik edir.

Zərərçəkmiş:

- Yalan deyirsən, sən mənim üzümə 2 qəpiklik "Şipr" odekolonu vurmusan.

Müttəhim:

- Mən sənə üzünə və boynuna pudra da vurmuşam. Bu da 7 qəpik edir.

Zərərçəkmiş:

- Arvad deyiləm ki, üzümə pudra vurduram. Yalan deyirsən. Mən üzünə deyirəm ki, sən kiçik toylara da gedirsən və xidmət üçün pul alırsan.

Müttəhim:

- Doğrudur mən kiçik toylara gedirəm, lakin heç kimdən pul almıram.

Sədrlik edən:

- İttihama aidiyyəti olmadığına görə bu sual-cavab çıxarılısın.

Dələk Səfərin bütün vəsatətləri təmin edildikdən sonra, üzərində 14 qəpik aldatma qaldı.

Mən çıxışımda, "humanistlik" göstərərək, dələk Səfərin cəzasının şərti hesab edilməsini xahiş etdim.

Məhkəmə heyəti "humanistlikdə" daha irəli gedərək, Səfəri bir il müddətinə bərbərliklə məşğulolma hüququndan məhrum etdi.

Səfər hakimə minnətdarlıq etmək əvəzinə dedi:

- Sudya, başanı öldür ya arxası üstə çevir, fərqi yoxdur. Mən dələklilik etməsəm, balalarım kim çörək verəcək? 6 ay həbs etsəydin bundan yaxşı olardı.

Bir aydan sonra dələk Səfərə iş yerini dəyişib, oğlunun adına rəsmiləşdirməklə, bərbərlik etməsinə icazə verdilər. Səfər "islah olunmuşdu". Az danışdı. İşlədiyi yerdə bir torba xır-

da pul və "hesabdar şötkəsi" var idi. Xidmət edib, qurtaran kimi, "şötkəyə" vurur və pulun artığını müştərilərə qaytarırdı. Təbii ki, heç kim ondan pulun qalığını almırdı.

Azərbaycan hüquq-mühafizə və məhkəmə orqanlarının bu ənənəsi Stalin repressiyasının davamını xatırladırdı.

İllər ötdü, İlyas İsmayilov Respublika Prokuroru olanda, belə utancverici işlərə son qoymağı fəaliyyətinin əsas prinsipi elan etdi və böyük ölçüdə məqsədinə nail oldu.

O, kövrək qəlbli, canıyanan və qayğıkeş insan idi...

Xidməti işimlə əlaqədar Respublika Prokurorluğuna getmişdim. İkinci mərtəbədə qara paltarlı bir qadın diqqətimi cəlb etdi. Diqqətlə baxdıqda tanıdım - Səmayə xanım idi. Səmayə xanım bizdən bir il sonra hüquq fakültəsini bitirmişdi. Qrup yoldaşı, ləyaqətli prokurorluq işçisi olan Yusif Muxtarovla ailə həyatı qurmuşdu. Üç uşaqları var idi. Yusif Muxtarov bir neçə ay əvvəl xidməti vəzifəsini icra edərkən avtomobil qəzası nəticəsində həlak olmuşdu. Səmayə xanım prokurorluqda işləmək üçün müraciət etdiyini dedi və "vakant yer yoxdur" - deyərək, imtina edilməsi barədə kadrlar şöbəsi rəisinin imzası ilə olan məktubu mənə göstərdi. "İlyas müəllimə müraciət etməsənmi?" - deyərək soruşduqda, - "Ona müraciət etməmişəm", - dedi.

Mən məsuliyyəti üzərimə alaraq Səmayə xanımı üçüncü mərtəbəyə, İlyas müəllimin qəbul otağına qaldırdım. "Burda gözlə", dedim, - "İlyas müəllim çıxarkən səni görəcək və kimliyinizlə maraqlanacaq". Səmayə xanımı orada qoyub, tez uzaqlaşdım. On beş gün sonra eşitdim ki, İlyas müəllim qapıdan çıxarkən Səmayə xanımı görmüş, kimliyi ilə maraqlanmış, onunla söhbət etmiş və bir neçə gün sonra Sumqayıt şəhərinə, prokuror köməkçisi vəzifəsinə təyin etmişdi. Sonradan eşitdim ki, İlyas müəllim Səmayə xanımın ev almasına da köməklik göstərmiş.

Qrup yoldaşım Əlizaman Dövlətov universiteti əla qiymətlərlə bitirmişdi. Rayonların birində müstəntiq işləyərkən, bir cinayət işinin istintaqı ilə əlaqədar ona şiddətli töhmət elan olunmuş və 6 ay sınaq müddəti təyin edilmiş, lakin 6 aydan sonra attestasiyadan keçməmişdi. Prokurorluq orqanlarından xaric olunmaq təhlükəsi var idi. Məsələ Respublika Prokurorunun yanında müzakirə olunmalı idi. Mənə telefon açdı. Vəziyyəti bildirdi. Mən ona məsləhət bildim ki, mübahisə etməsin. Təhsil illərindəki durumunu İlyas müəllimə çatdırsın (Əlizaman atasız böyümüşdü, tələbəlik illərində təqaüddə anası ona cüzi miqdarda pul göndərirdi, yalnız təqaüdlə dolanırdı). Bir neçə saatdan sonra Əlizaman Dövlətov mənə zəng vuraraq İlyas müəllimin onu orqanda saxladığını bildirdi.

Uzun illər rəhbər partiya vəzifələrində olmuş şəxsin faciəli vəfatından sonra prokurorluqda işləyən oğluna qarşı münasibət dəyişir, insanlar onunla bir yerdə olmaqdan belə çəkinirdilər. Yalnız Respublika prokurorunun müavini işləyən İlyas İsmayilov istisna təşkil edir, imkanı çatdıran səviyyədə ondan qayğısını əsirgəmir, ağır durumda olan əməkdaşla mənəvi

dəstək olurdu. İlyas müəllim Respublika prokuroru olandan sonra ona yüksək vəzifə verdi. Bu hadisə, başqaları kimi, həmin insanın özünü də təccübləndirmişdi.

**O, prokurorluğu
bir ailə kimi görürdü...**

İlyas İsmayilov insanlar arasında din, dil, irq, təbəqə, sosial status, vəzifə... kimi ayrışdırıcı heç vaxt yol vermirdi. Onun üçün yalnız Allahın yaratdığı ali varlıq - İnsan və həmin insanın həyata baxışı, yaşayış tərz, qanuna riayəti, haqqı-ədaləti qoruması... və s. kimi yüksək mənəvi key-

- İlyas müəllim, söz verirəm ki, bir daha xəstələnməyəcəyəm.

**O, yerlibazlıq və
qohumbazlıqdan uzaq idi...**

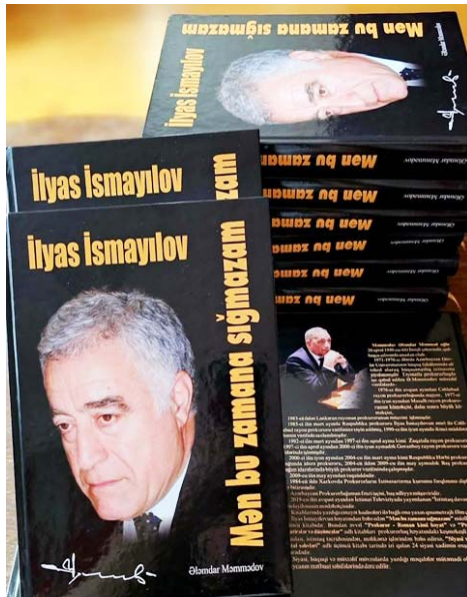
Yuxarıda qeyd etdiyim "İlyas İsmayilov insanlar arasında din, dil, irq, təbəqə, sosial status, vəzifə... kimi ayrışdırıcı heç vaxt yol vermirdi" fikrini bir daha təkrarlayır və əlavə olaraq ziyalımızın nəcib bir keyfiyyətini də önə çıxarmaq istəyirəm. Bilirsiniz ki, əsrlər boyu ölkəmizin ən böyük bəlası sayılan yerliçilik və qohumbazlıq hissləri olub və daim də inkişaf edib. Bu hisslər, xüsusən də yüksək kürsülərdə əyləşənlərin sağalmaz mərzinə çevrilib. Kürsü və söz sahibi olan kimi bəziləri ətrafına özünün yerlilərini, qohumlarını toplayır, o vəzifələri haqq edənələr bir yana, bütöv bir ölkənin haqqına girmiş olurlar. Nəticədə, "yarımçıq papaqçı-lar" (Kamil bir palançı olsa da insan, Yaxşıdır yarımçıq papaqçılıqdan. N.Gəncəvi) yarımçıq müəllim, yarımçıq mühəndis, yarımçıq həkim, yarımçıq mühasiblər... yetişir və xalq, ölkə uçuruma yuvarlanır. İlyas İsmayilov Məhz bu yarımçıqların qarşısını almağa çalışır, yerlibazlıqdan, qohumbazlıqdan uzaq durur, ətrafını da bu mənfi xislətdən uzaq tutmağa çalışırdı. Onun bu yüksək insani keyfiyyəti barədə kitabboyu həm mənim, həm də başqalarının dilindən eşidəcəksiniz.

Bilirik ki, İlyas müəllim Respublika prokuroru işlədiyi dövrlərdə ən yaxın ətrafının regional mənsubiyyəti çoxşaxəli idi. Heç bir zaman öz qohumları, yaxınları üçün (haqqı olmadığı halda) kiməsə ağır açmazdı, haqqı olan, savadlı, bacarıqlı kadr üçünə əlindən gələni edərdi.

Bütün bu fikirlərimə dayaq kimi maraqlı bir hadisəni sizinlə bölüşürəm: Cəlilabad Rayon prokurorluğunun icraatında "şpaler işi" (şpaler - üzüm sahələrində istifadə olunan beton dirəklər) vardı. Məndən əvvəl başlanılmış cinayət işi üzrə 1982-1984-cü illərdə onlarla sürücü dövlət əmlakını talamaya görə CM-nin 86, hətta 88-1 (külli və xüsusi ilə külli miqdarda) maddəsi ilə məhkum edilmişdi. Mən işə başlayarkən 30-40 "qurbanlıq" öz növbəsini gözləyirdi. Müstəntiq Kərimağa Tağıyevə tapşırıdım ki, bu qədər insanı narahat etməyə dəyməz, hesabında daha çox çatışmazlıq olan bir nəfəri məhkəməyə verib, digərlərinin haqqında cinayət işinin icraatına xitam versin. İş ələ gətirdi ki, hesabında ən çox (6500 manat) çatışmazlığı olan sürücü tovuşlu çıxdı. Ona CM-nin 86-cı maddəsinin 3-cü hissəsi ilə ittiham elan olunmalı idi (6 ildən 15 ilədək azadlıqdan məhrum). Həmin şəxsə görüşüb dedim ki, sovxoz direktoru da kömək etmək şərti ilə ziyanı ödəyən, sənə, necə deyirlər, məcburi əmək tələb edə bilim. Adam mənim yanımdan narazı ayrıldı. İstintaq zamanı ziyan ödəndi. Məhkəmədə sürücünün cəzası iki il məcburi əməyə cəlb edilməklə şərti hesab edildi.

Məhkəmədən sonra həmin adam yanıma gəldi. Bildirdi ki, həyat yoldaşı tərəfdən İlyas İsmayilovun yaxın qohumudur. Bu iş üçün İlyas müəllimin yanına gedərək, məndən şikayət edib. İlyas müəllim eynilə mən deyənə deyib. Adam xahiş edib ki, "bəlkə mənə ona tapşırırsınız". İlyas müəllim isə buna ehtiyac olmadığını, mənim ədalətli mövqe tutacağıma, verdiyim sözə tapşırıqsız da əməl edəcəyime inandığını bildirib.

(ardı var)

fiyyətələri önəmli idi. O, ətrafındakı insanlara özünün ailəsi - atası, anası, övladı kimi isti münasibət bəsləyir, onların qayğısına qalmaqdan çəkinmirdi.

Mənim fikirlərimə qoşulan Əmrulla Şirvanov belə deyir: "1986-cı ildə Sabirabad Rayon Prokurorluğunun müstəntiqi işləyərkən icraatımda olan cinayət işi İlyas müəllimin yanında müzakirəyə çıxarılmışdı. Məruzə edərkən səsimin xırıldaması onun diqqətini cəlb etdi. O, səhhətimlə maraqlandı. Səhiyyə Nazirliyindən göndəriş alıb mənə Moskva şəhərindəki xüsusi xəstəxanaya yerləşdirdi. Xəstəxanada qaldığım iki ay müddətində tez-tez zəng edib səhhətimlə maraqlanırdı. Hətta rayon prokuroru Kamo Fətəliyevə zəng edərək mənimlə əlaqəsinin olub-olmamasını soruşmuşdu".

Başqa bir misal:

1986-cı ilin noyabr ayında Respublika Prokurorluğunun Təşkilat-nəzarət şöbəsinin reisi İdris Əsgərov telefonla mənə bildirdi ki, həftənin Şənbə günü seminar müşavirə keçiriləcək. Sənə də çıxışın nəzərdə tutulub. Seminara 2 gün qalmış xəstələndim. Cümə günü İdris müəllimə zəng edərək bildirdim ki, xəstə olduğum üçün seminara iştirak edə bilməyəcəm.

Bazar günü idi. Saat 11:00 radələrində, evdə yataqda olarkən, şəhərlərəsi telefonla mənə bildirdilər ki, sizinlə Respublika Prokuroru danışacaq. Düzü həyəcanlandım, fikirləşdim ki, seminar-müşavirədə iştirak etmədiyimə görə İlyas müəllim mənə irad tutacaq. Lakin gözlədiyimin əksinə olaraq, İlyas müəllim səhhətimlə maraqlandı. Mən təşəkkürümü bildirdim. Sonra dedi:

- On günlük icazə verirəm. Gəl Bakıda müayinə olun. Lazım olsa, Səhiyyə Nazirindən xahiş edərdəm.

Mən çox müteşəkkir oldum və dedim: